

Darbs un daile

T ē l i

*Laiks-Radītājs. Darbs. Daile. Vadonis.
Dzejnieks. Ļaudis.*

I

Pirms gadu tūkstošiem

*Pasaules klajumā parādās Laiks-Radītājs un izpleš savas rokas pār
visumu.*

Laiks.

No nebūtības veidus izsaucu,
par zvaigznēm vērtu klaidos miglājus,
un pildīju ar kaislu kustību
es bezgalības saltos tuksnešus.
Nu saules kvēlošas caur viņiem sviežas,
zaļ-zili-sarkanas tās putnu ceļā zib,
kā milzu bites zanēdamas griežas
ap viņām planetas un radīt grib.
Dzimst viņu klēpī miljons jaunu veidu,
top vielas kustība par dzīvību
un, atstājusi bezgalības reidu,
caur manu gribu top par apziņu.
Es zemi pārredzu; kā trauku zaļu
to saule smiedamās ap galvu griež,
tad pilda brīnumiem un piešķir vaļu,
un pretim nākotnei caur bezgalību sviež.
Tur cilvēks mīt, kam, ritot attīstībā,
lemts visu izprast, valdīt izprotot;
vēl dabas vergs dreb glēvā nevarībā,
bet laiks ir pienācis to atbrīvot.

Lai top, lai rodas Darbs!

Dārdoņa aizrit pār pasaules klajumu. Varens jauneklis ar veseri rokā izkāpj no nebūtnes un nostājas uz abiem zemes galiem.

Darbs. Es esmu še. Ko vēlies?

Laiks. Teic, ko var!

Darbs. Darīt.

Es radītājs kā tu, bet manā dabā
nav noskatīties vien, kā griežas laika rats,
es viņu straujāk griežu pats
un spēkiem pavēlu, ko visums sevī glabā.
Šos spēkus cilvēkam es rokā došu,
taps viņa prāts un griba — zobens ass,
caur laikiem vedīšu to uzvarošu,
pār zemi, jūru, gaisu valdīs tas.
Ļauj iet!

Laiks. Vēl ne!

Nav prāts un griba viss, lai laimi gūtu,
vēl vajag lielu, uzvarošu jūtu.
Tās tava māsa, cēlā Daile, dos.
Lai top, lai rodas Daile!

Atskan klusa muzika. No nebūtnes izkāpj Daile varavīksnes tērpā, ar zvaigzni pierē.

Daile. Kas mani sauc,
saskaņu jauc?

Laiks. Teic, ko tu spēji dāvāt cilvēkiem!

Daile. Es važas dvēselei noņemtu
un mirdzošus spārnus tai dāvinu.
Tā raisās no zemes smaguma,
to iešūpo visuma saskaņa.
Kam dodu no atziņas salduma dzert,
tam nerimt, līdz mani tas dabūjis tvert.
Es noskūpstu acis, ko neziņa sedz,
un pēkšņi tās pasaules daiļumu redz
un būtības dziļumos ieskatās.
Kas ausi pie krūtīm ir piespiedis man,
tam visur brīnišķa muzika skan,
tas staigā caur dzīvi kā noreibis,
nes dvēselē līdzī debesis.

Kam pieri šie ziedošie pirkstgali skar,
tas visuma miklas atminēt var,
tas pagātnē lasa kā grāmatā
un nākošās dienas sludina.
Bet, sirdī kam krīt mans sarkanais stars,
tam varenās liesmās iedegas gars,
tas veco pasauli atmetis nost,
iet jaunai, labākai ceļu post,
pie rokas ved apsmieto taisnību,
pār jumtiem sviež ciņas karogu
un liesmas un vētru dvēselēs sēj,
sirds asinīm savām tos aplaistīt spēj
un mokas un nāvi izbaudīt drikst,
lai sarkanā sēkla vareni dīgst...
Un, ja reiz pēc gadu tūkstošiem
vairs apspiesto nebūs starp cilvēkiem,
tiks atmesta patība, katris būs brīvs,
visaugstākais veids kad būs kolektīvs, —
es pāriešu viņā un visumā
un šūpošos atgūtā saskaņā.

Laiks. Pie cilvēka tad ejat, Darbs un Daile,
un darāt tā, kā esat runājuši.

*Darbs un Daile noiet pie cilvēkiem. Laiks ietinas pasaules klajā kā
pelēkā mētelī. Klusums ieņem savu sargvietu.*

II

Tagad

Saturs pārāk plašs, lai ietilptu īsā dzejojumā. Galvenais laikmeta raksturojums: cilvēks ieslēdzis Darbu važās un pārvērtis par vergu, bet Dailei uzspiedis kurtizanes tērpu. Simtiem dzejnieku izsmej milzi Darbu, kas iet, salicis zem savas nastas, un dejo ap Dailei-kurtizani, vārdu zvārguļus žvadinādami. Un tikai reizēm nodārd kā pērkonš īsto Darba un Dailes priesteru balsis, kuras sludina laikmetu, kad atkal valdīs Darbs un Daile nometīs kurtizanes uzvalku, kļūdamā jaunavīga un septiņstaraina. Sargvietās stāv tanki un lielgabali un neļauj šim laikmetam tuvojies. Bet viņš nāk. Vai nedzirdat, kā dreb zeme un jūra gavilē? Tas ir jaunais laikmets, kas soļo šurp no nebūtības.

Tad, kad valdīs Darbs un Daile

Dzīves liksmo ziediem greznots gājiens. Spēlē muzika. Visiem pa priekšu roku rokā iet Darbs un Daile. Cilvēka gars ir brīvs. Aizmūžu saskaņa atgūta.

Vadonis.

Brāļi!
 Mīlotās māšas!
 Biedri tuvi un tāļi,
 valodas visas un tautas, un rāšas,
 baltā un melnā, dzeltenā, sarkanā, —
 visi ir vienoti brīvē un kulturā.
 Sniedzas rokas pār kalniem, okeanmugurām zaļām,
 sveicinās savstarpā laikrakstiem, tvaikoņu sirenām skaļām,
 radio saucieniem gaišlikšmiem, kuri izskan caur milzīgo
 telpu,
 vienību sludinot, līdzīgi flagām, kas sevī nes rītausmas
 rožaino elpu.
 Debess pār zemi klāj mīlu kā dzidri mirdzošu loku,
 laime pa varavīksni nokāpj un svētot ceļ ziedošu roku,
 izzudis viss, kas bij vārgs, naidīgs un skarbs,
 dzīvē nu valda
 saskaņa salda,
 Daile
 un Darbs.

I ļaužu grupa.

Slava darbam, kas no spaidiem brīvs,
 ko vairs nedara priekš kunga strādnieks!
 Nav vairs kungu, ir tik kolektīvs,
 pats sev darītājs un kungs, un gādnieks!

II ļaužu grupa.

Slava dailei, ko ved līdz darbs,
 kuras saule visus vienlīdz silda!
 Apklusis ir ciņas trombons skarbs, —
 viņa dvēseles ar harmoniju pilda.

III ļaužu grupa.

Slava dzīvībai, ko nedrīkst vairs
atņemt cilvēkam ar naida varu,
nāves sodi mums ir kauns un dairs,
un kā noziegumu nīstam karul!

Vīrieši. Slava sievietēm, kuru miesās zied
salda, vilinoša zemes daile!
Dabai brīnišķīgu himnu dzied
viņu šķīstā cilvēcīgā kaile.

Sievietes. Slava vīriem, kuru cēlais spēks
mūsu dvēseles pie sevis saista!
Mīlā vienoties ar to nav grēks,
jo caur mīlu dzīve trīskārt skaista.

Dzejnieks.

Daile dzīvi mīlot rokās tura,
slava Dailei,
kura:
bālzaļā zaigā
naktis ar zvaigznēm debesīs staigā,
šūpojas dziesmā un rītausmā, dziedoša,
ziedoša,
dabā ik gadus mums atdzimst kā fenikss;
līdzī skan darba dunošā ritumā,
tvaika vesera smagajā kritumā,
gara un mašīnu kopdarbā varenā,
cīņā ar vielu fabriku arenā;
slaidajos skursteņos, gaisos kas dūmu fontanus lej,
aero spārnotos, uzvaras liksmē kas augstumos dej, —
Daile, reiz dzimstot no jūras putām, tu dieviete kļuvi,
atstāji nedāilei zemi, — tagad to atpakaļ guvi,
esi nu zemei, un zeme ir tava —
slava!

Visi. Jaunradīšanas prieks mums visiem sejās,
nav mūsu vidū slimu, vārgu, sausu,
mēs dievi-cilvēki, kas darbā — dejās
dzer dzīves kūšājošo laimes kausu.

Darbs un Daile.

Brīvi tie kļuvuši,
saskaņu guvuši,
apskaidrots cilvēces vaigs.
Garam nav robežu,
aptvert grib visumu —
tālāk, vēl tālāk sauc laiks.

Visi.

Aptversim visumu,
tapšanu, dzisumu,
nāvi un dzīvību, status un pretstatus,
laiku un telpu, un mūžības dziļumus.